

TÜRKİYE'NİN KÜRESEL REKABET DÜZEYİ:

DÜNYA EKONOMİK FORUMU KÜRESEL REKABETÇİLİK RAPORUNA GÖRE BİR DEĞERLENDİRME

Fusun ÜLENGİN
Şule ÖNSEL
Selçuk KARAATA

Giriş

Küresel
Rekabetçilik
Endeksi

Genel Değerlendirme ve
Karşılaştırmalar

Tüm
Dünya ile

İçinde
bulunulan
grup
ülkeleri ile

Seçilen
ülkeler ile

Sonuç

Giriş

- **Rekabetçilik** bir ülkenin üretkenliğini belirleyen
 - kurumlar,
 - politikalar ve
 - faktörlerkümesi olarak tanımlanabilir.
- Ülkesel rekabeti oluşturan bileşenlerdeki iyileşmenin
 - o ülkeye **yatırım** çekmesi ve
 - genel olarak verimlilikte, **üretimde ve gelirlerde artışa** yol açması, bunun da
 - **ülke halkının refahını artırması** beklenir (EDAM, 2009).
- .

Giriş

Gelişmeler ve Beklentiler..

- Son yıllarda, dünyadaki ekonomik gücün ve küresel rekabet gücünün; **gelecek vaat eden ve gelişmekte olan ülkelere doğru kaydığı** görülmektedir. Bu eğilim; son küresel krizden sonra daha belirgin hale gelmiştir.
- Küresel ekonomideki **aşırı kırılğan durum 2012 'de de devam** etmektedir. Tüm dünyada, politika yapıcılar ülkelerinde sosyal durumdan ve yüksek işsizlik oranlarından endişe etmektedirler.

Giriş

AB Ülkelerinde

- Rekabet dinamikleri Avrupa Birliği'ni bölgelere ayırmış ve **Güney, Orta ve Doğu Avrupa** Ülkeleri AB ülkeleri içinde rekabet gücü en düşük ülkeler olarak kendilerini göstermiştir
- Bazı Avrupa ülkelerinde
 - yüksek kamu borçları ve beraberindeki
 - düşük büyüme,
 - yetersiz rekabet ve
 - politik çalkantılar
- Tüm olumsuz gelişmelere karşın 2012-2013 değerlendirmelerine bakıldığında, rekabetçilik açısından **en iyi 10 ülkenin altısının Kuzey ve Batı Avrupa Ülkeleri** olduğu görülmektedir (Sala-i-Martin vd., 2012).

Giriş

- **BRIC (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin)**
Ülkelerinde büyüme son dönemde 2011'e göre belirgin bir şekilde zayıflamaktadır
- **Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da** İsrail ve Körfez İşbirliği Konseyi'nin altı üyesi oldukça güçlü bir performans göstermekte iken bölgedeki diğer üyelerin durumu endişe vericidir
- **Sahra Altı Afrika** ülkeleri ise son 15 yılda büyük aşama katetmişlerdir. Son iki yıldaki %5'in üzerindeki büyüme hızları, onları küresel ortalamanın çok üzerinde bir şekilde, dünyanın en hızlı büyüyen bölgelerinden biri haline getirmiştir

Giriş

- **ABD ekonomisi** de karışık, ama genelde zayıf sinyaller vermeye devam etmektedir.
 - Yıl sonunda vergi indiriminin sona ermesi ve kamu harcamalarında bazı kesintilerin başlayacak olmasından dolayı mali sorunlarla karşı karşıya kalacak olan ABD’de önümüzdeki yıl için de büyüme ile ilgili endişeler devam edecektir (Üçer, 2012).

Giriş

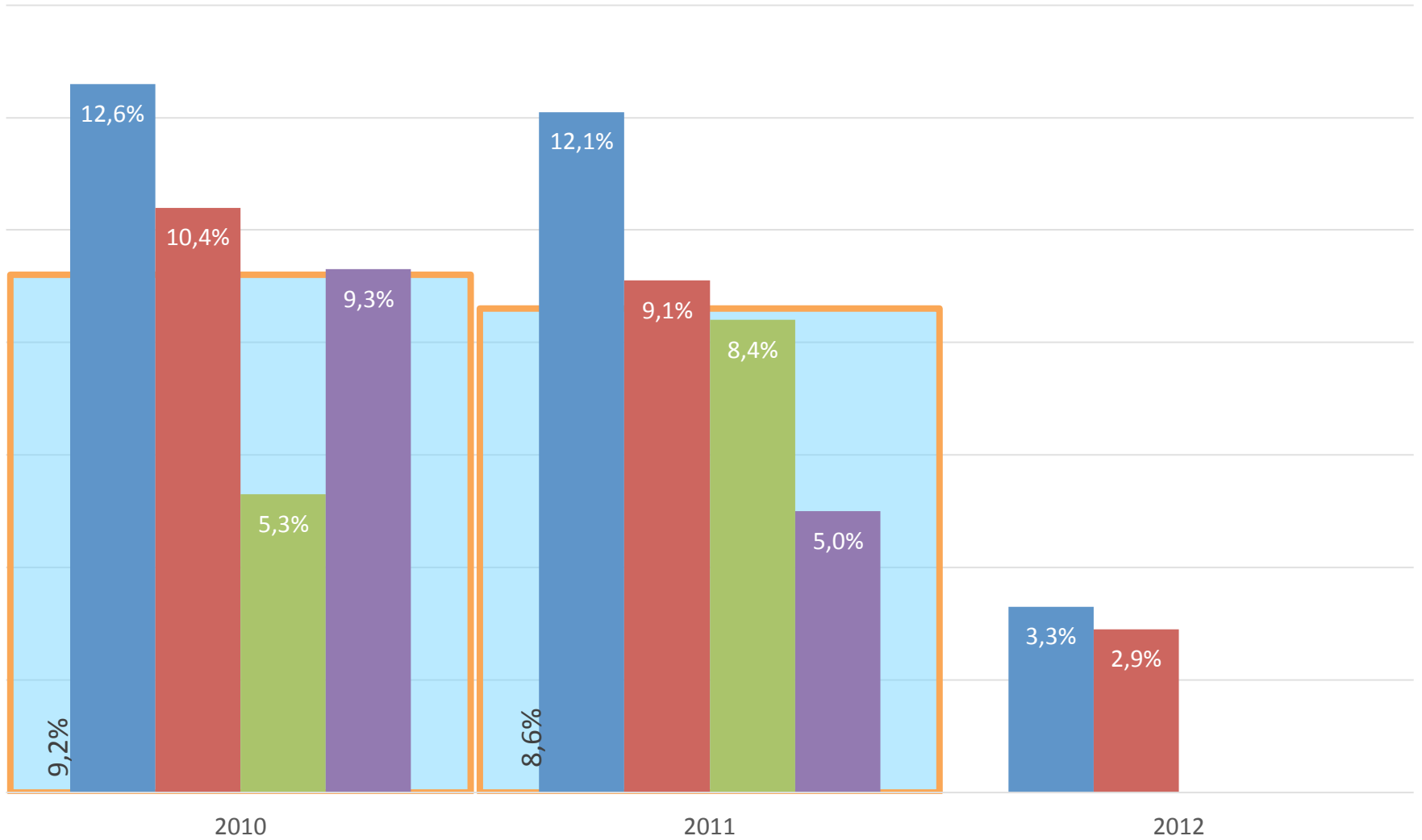
Türkiye,

- 2009 krizi öncesinde güçlü bir ekonomik büyüme yaşamıştır.
- Kriz sonrasında, 2009'un son çeyreğinde %5.9'luk büyüme oranı ile dünyanın en hızlı iyileşme gösteren ekonomileri arasındadır.
- 2011 ilk çeyreğinde ise, Türkiye ekonomisi yıllık büyüme hızı itibariyle, Çin ve Arjantin'den daha yüksek bir orana ulaşarak büyüme sıralamasında dünya birincisi olmuştur (TÜSİAD, 2011)

Giriş

- OECD, Türkiye'de kuvvetli iç talebi ve zayıflayan dış talebi kontrol altında tutmayı amaçlayan politika tedbirlerini takiben ekonomik aktivitenin 2011 yılının ikinci yarısında önemli derecede yavaşladığını ortaya koymuştur
- Türkiye'de 2012 yılında ilk çeyrek büyüme %3,3, ikinci çeyrek büyüme %2,9 olarak gerçekleşmiştir (TUIK, 2012))
- Büyümenin 2013 yılında tekrar hız kazanarak %4,6 seviyesine ulaşması beklenmektedir (OECD, 2012).

Büyüme (Harcamalar Yöntemiyle GSYH)

Giriş

- OECD'nin 2012 İlk Çeyrek Ekonomik Görünüm raporunda,
 - Türkiye'nin **cari açığının GSYH'ye oranının** 2012 yılında yüzde 8,9 seviyesinde, 2013 yılında ise 8,4 seviyesinde gerçekleşmesi öngörülmüş,
 - Diğer bir deyişle **cari açıkla büyümeye devam** edileceğinin altı çizilmiştir

Giriş

Sonuç olarak..

- Günümüzde hemen hemen tüm ülkelerin başta gelen ekonomik hedefi, dışa açılma ve dolayısıyla birer “**küresel oyuncu**” haline gelmektir.
- Küresel oyuncu olmanın başta gelen koşulunun da **her düzeyde rekabet gücünü artırmaktan** geçtiği, genel kabul görmektedir.
- Bu bağlamda; ülkelerin **uluslararası rekabet düzeyinin anlaşılır ve ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmesi** durumunda, politika yapıcıların ve devlet kurumlarının üst düzey yöneticilerinin karar verme süreçlerinde ve politikaların belirlenmesi sırasında
 - diğer ülkelerle kıyaslama olanağı sağlamak,
 - ülkenin performans düzeyinin zaman içerisindeki gelişimini izlemek
 - ve salt şirketlerin değil ülkelerin de dünya pazarında nasıl rekabet ettiklerini analiz etmek açısından yol gösterici bir rol oynayacaktır.

Giriş

- **Rekabet Gücü'nün doğru ölçümü** büyük bir önem kazanmaktadır.
- Hem farklı sosyo-ekonomik göstergeleri içine dahil edecek şekilde kapsamlı, hem de yıllar ve ülkeler bazında karşılaştırma olanakları sunan **endeksler** ön plana çıkmaktadır.

Giriş

- Gerek teori, gerekse de gözleme dayalı kanıtlar, rekabetçilik için **çok sayıda kritik bileşen** olduğunu ortaya koymaktadır.
- Dünya Ekonomik Forumu (WEF) tarafından geliştirilen **Küresel Rekabetçilik Endeksi-KRE** (Global Competitiveness Index) çok sayıda parametreyi dikkate alarak ülkeler arasında bir sıralama yapmayı önermektedir.

Mikro-ekonomik Rekabetçilik

İş ortamının kalitesi

Kümelerin bulunduğu aşama

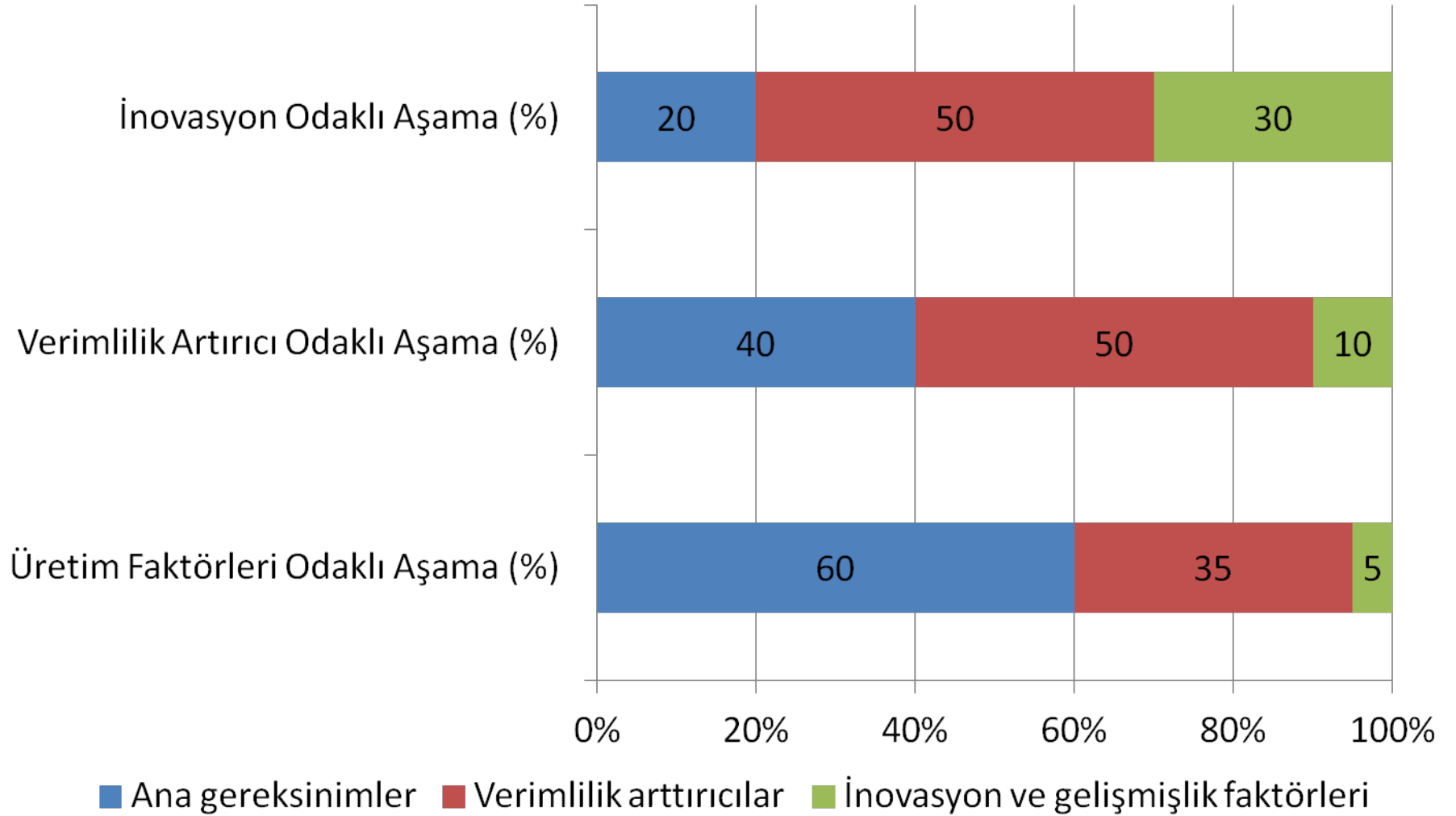
Şirketlerin operasyonlarının ve stratejilerinin gelişmişlik seviyesi

Makro-ekonomik Rekabetçilik

Sosyal altyapı
Ve politik kurumlar

Makroekonomik politikalar

Alt endekslerin ağırlıkları

Küresel Rekabetçilik Endeksi

Temel Gereklilikler

Kurumsal yapı
Altyapı
Makroekonomik istikrar
Sağlık ve ilköğretim

Üretim faktörleri odaklı ekonomiler

GSMH'sı 2000 USD'nin altında olan ülkeler

2000-3000 USD arasında GSMH'sı olan ülkeler

Verimlilik Artırıcılar

Yüksek öğretim ve işbaşında eğitim
Mal piyasalarının etkinliği
Emek piyasalarının etkinliği
Mali piyasaların çeşitliliği
Teknolojik altyapı
Pazar büyüklüğü

Verimlilik odaklı ekonomiler

3000-9000 USD arasında GSMH'sı olan ülkeler

9000-17000 USD arasında GSMH'sı olan ülkeler

İnovasyon ve Çeşitlilik Faktörleri

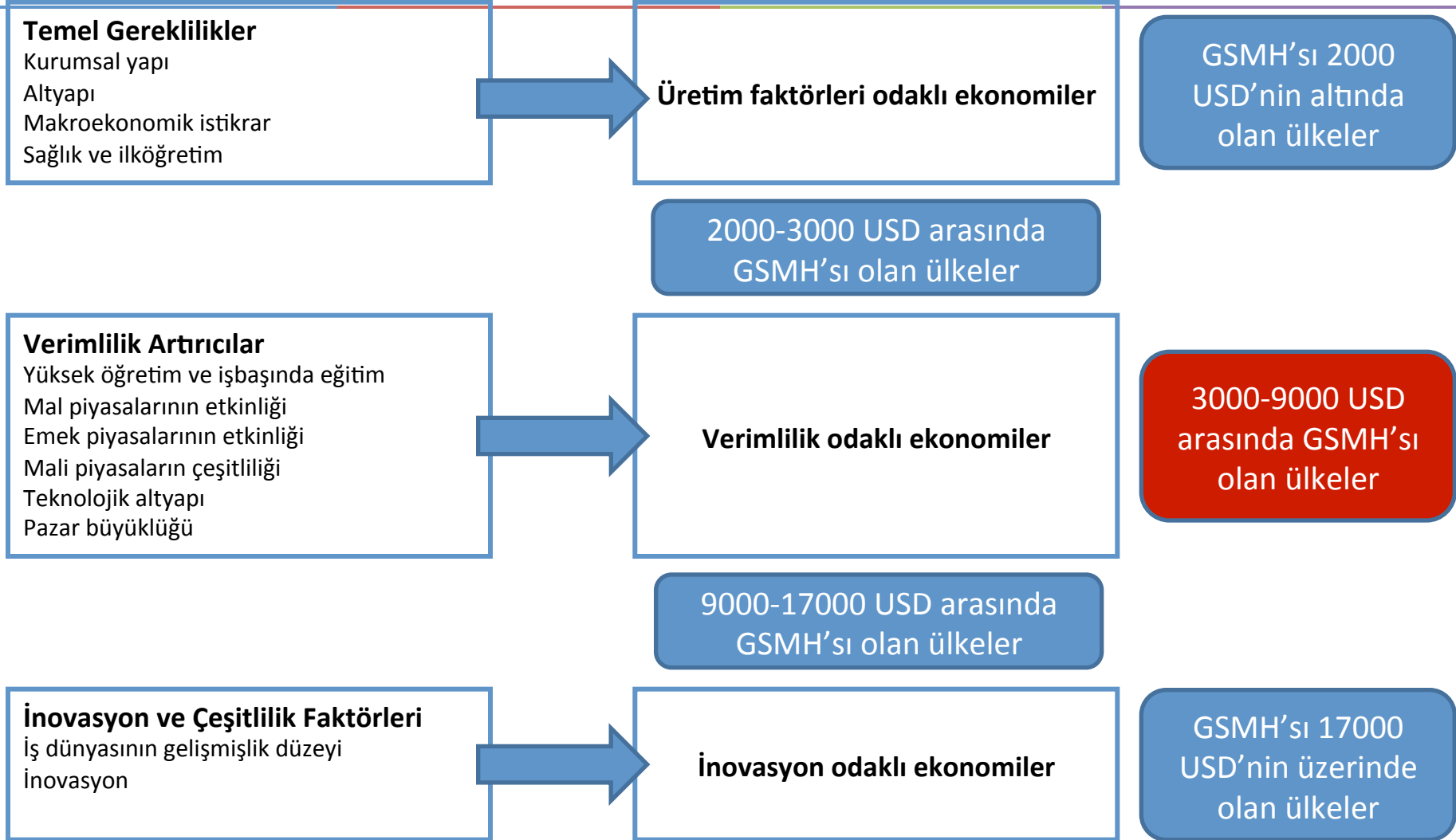
İş dünyasının gelişmişlik düzeyi
İnovasyon

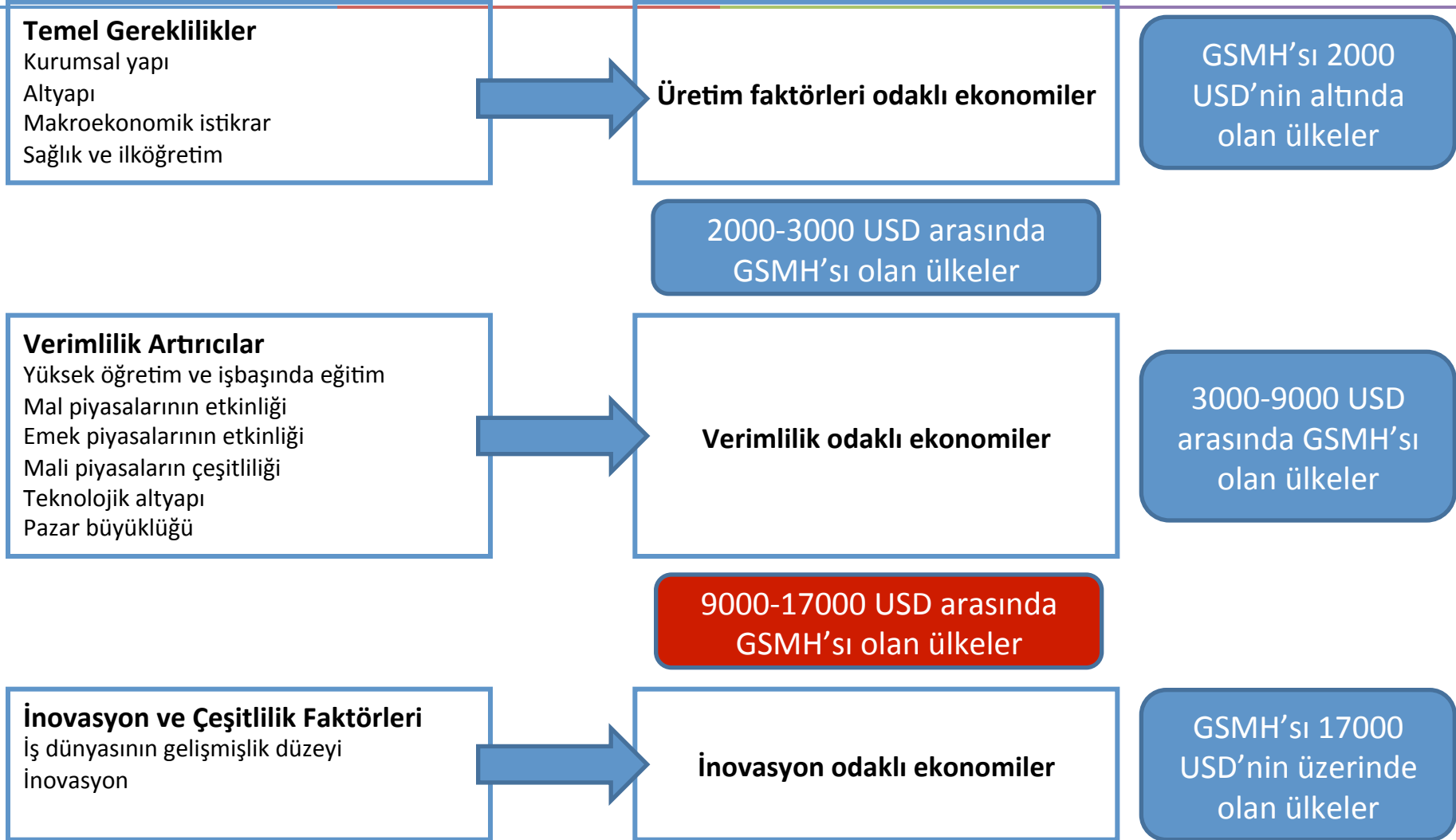
İnovasyon odaklı ekonomiler

GSMH'sı 17000 USD'nin üzerinde olan ülkeler

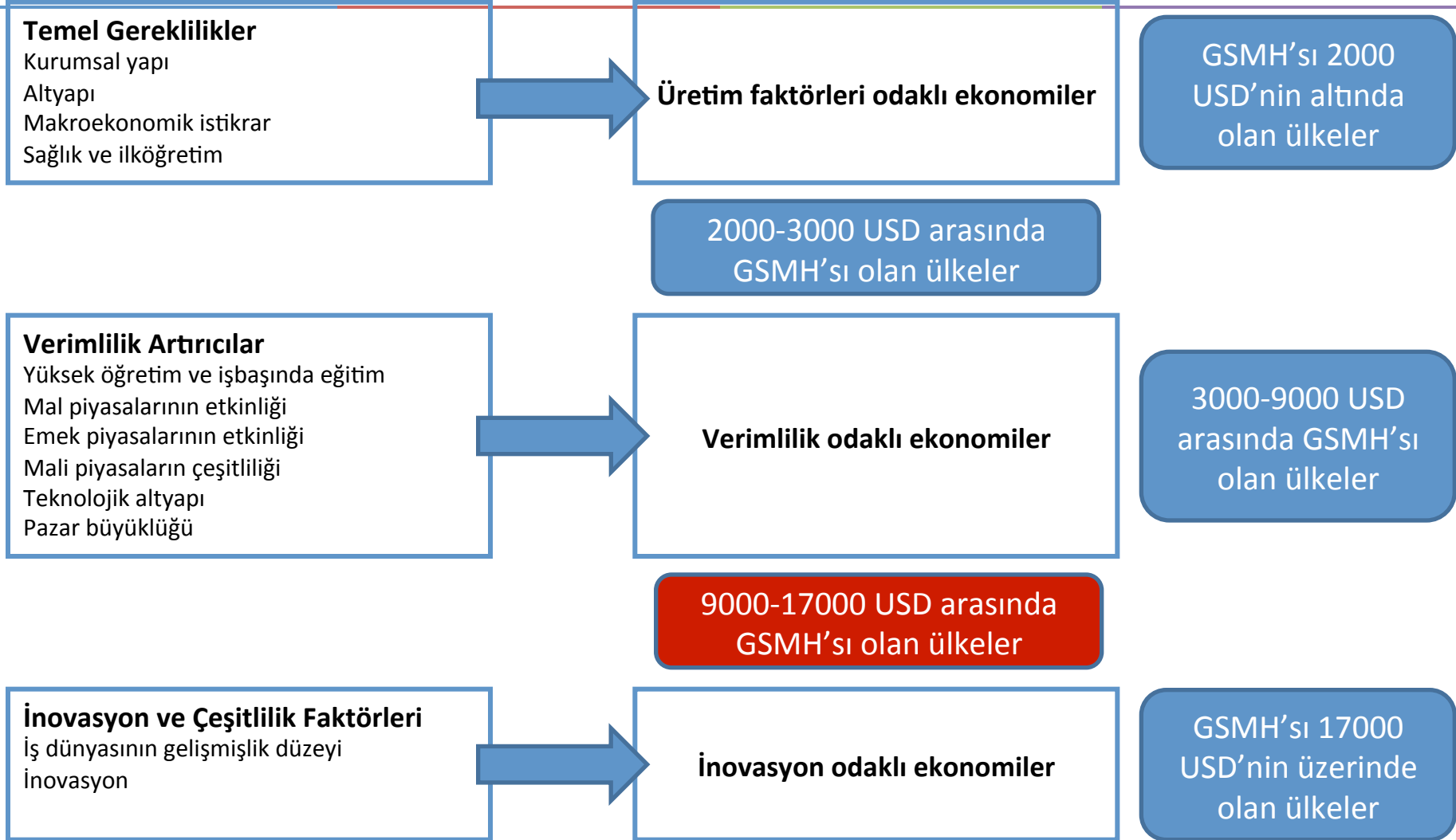
2010-2011 WEF Raporu

2011-2012 WEF Raporu

2012-2013 WEF Raporu

Genel Değerlendirme

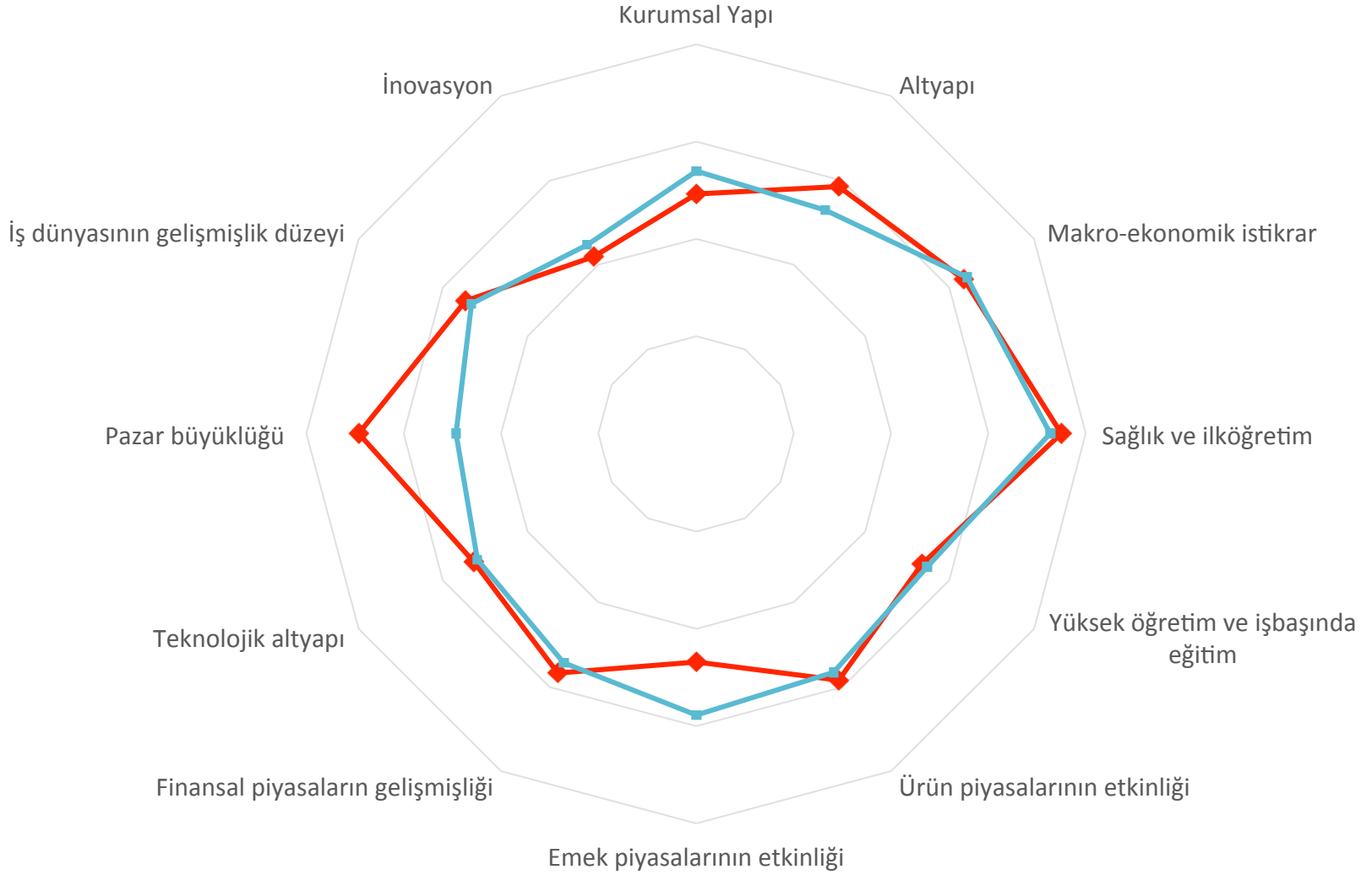
İlk aşamada Türkiye' nin WEF tarafından 2012-2013 raporunda değerlendirmeye alınan **144** ekonomiye göre değerlendirmesi gerçekleştirilmiştir.

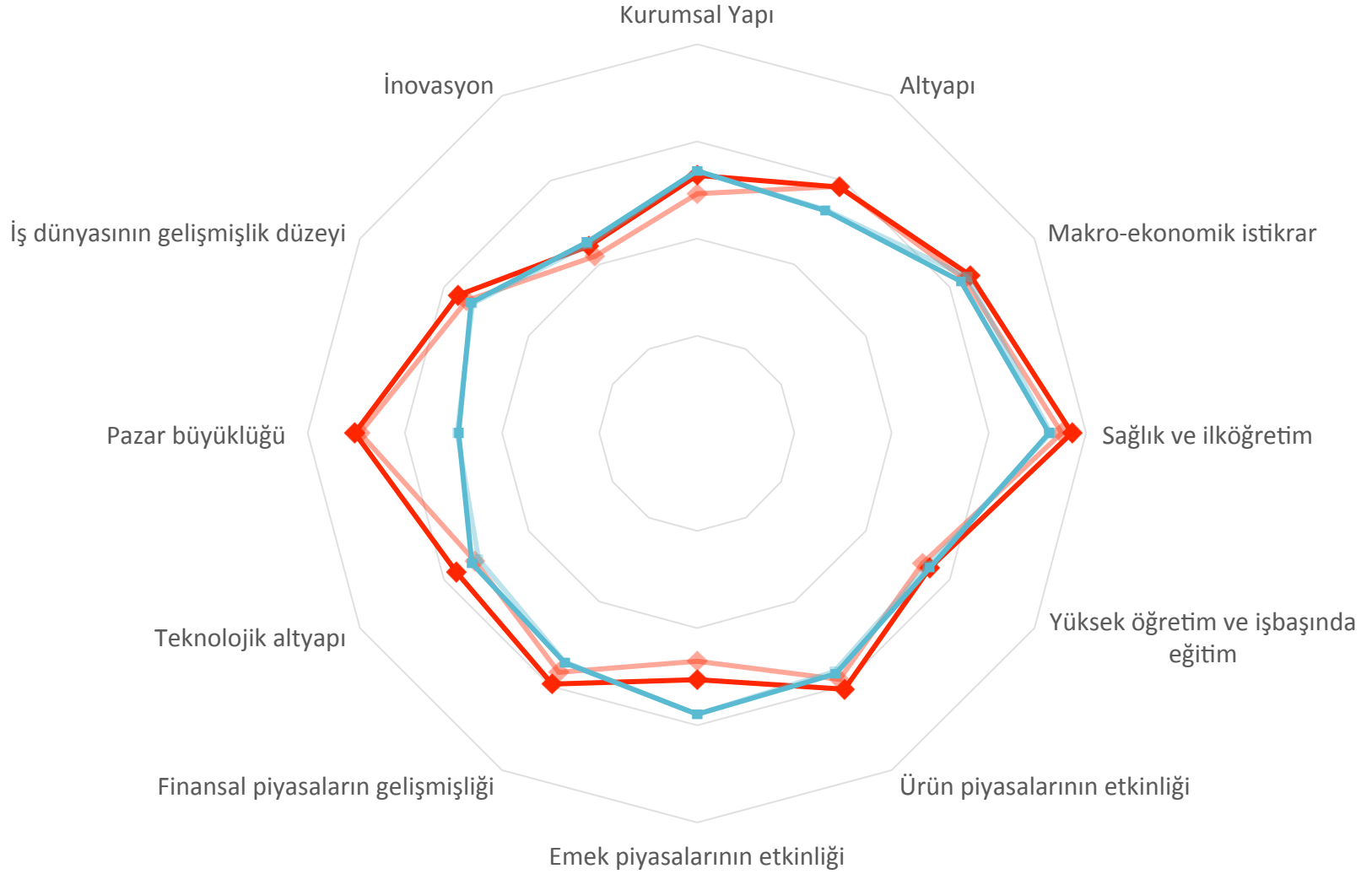
Türkiye' nin İçinde Bulunduğu Grup Ülkeleri ile Kıyaslanması

Türkiye' nin, içinde bulunduğu “**Verimlilik odaklı ÷lkelerden inovasyon odaklı ÷lkelere geçiş aşamasındaki ÷lkelere**” göre kıyaslaması yapılmıştır ve bileşenler temelinde değerlendirilmiştir.

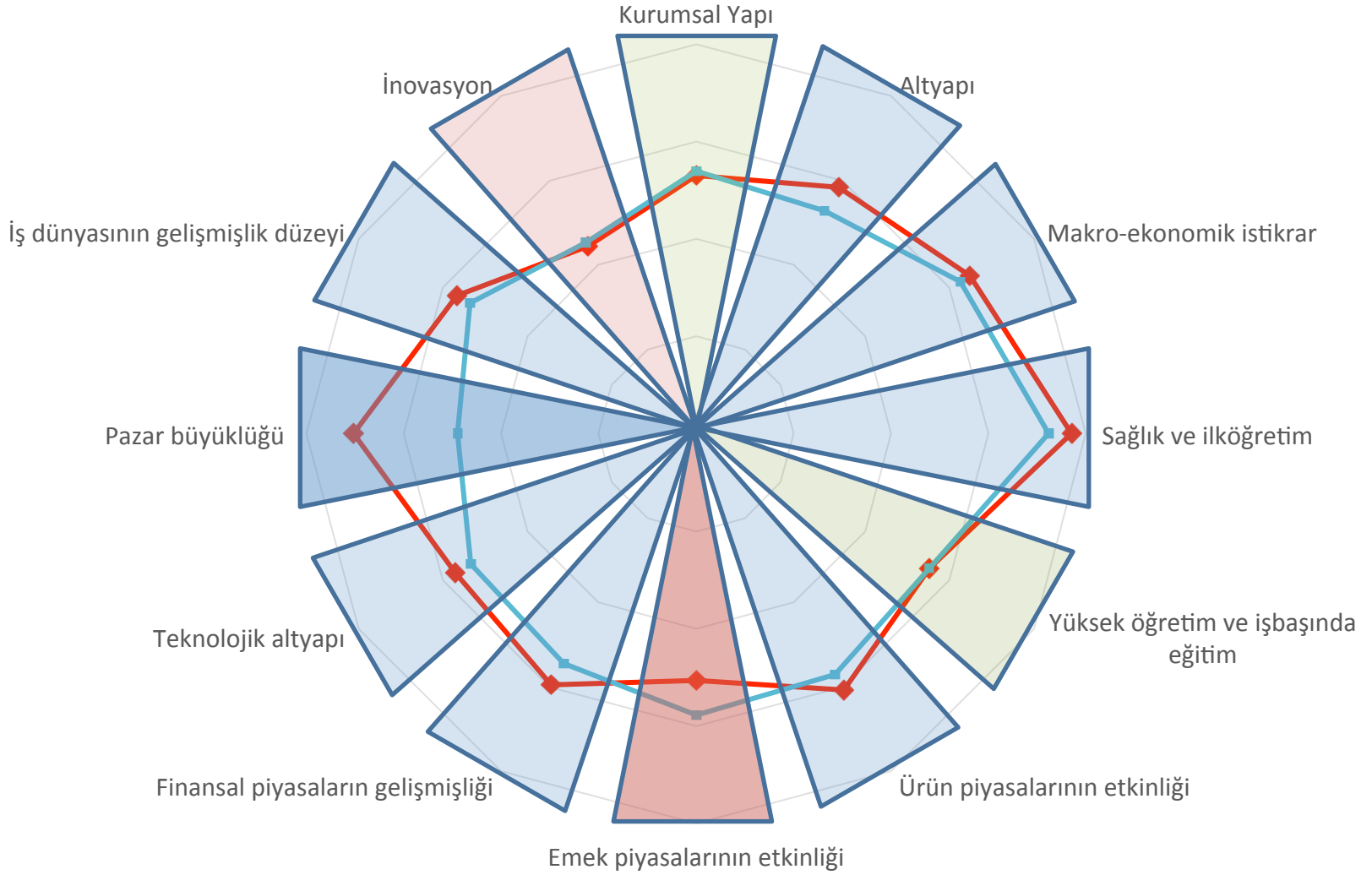
—●— Türkiye 2011 —■— Tüm Ülkeler 2011

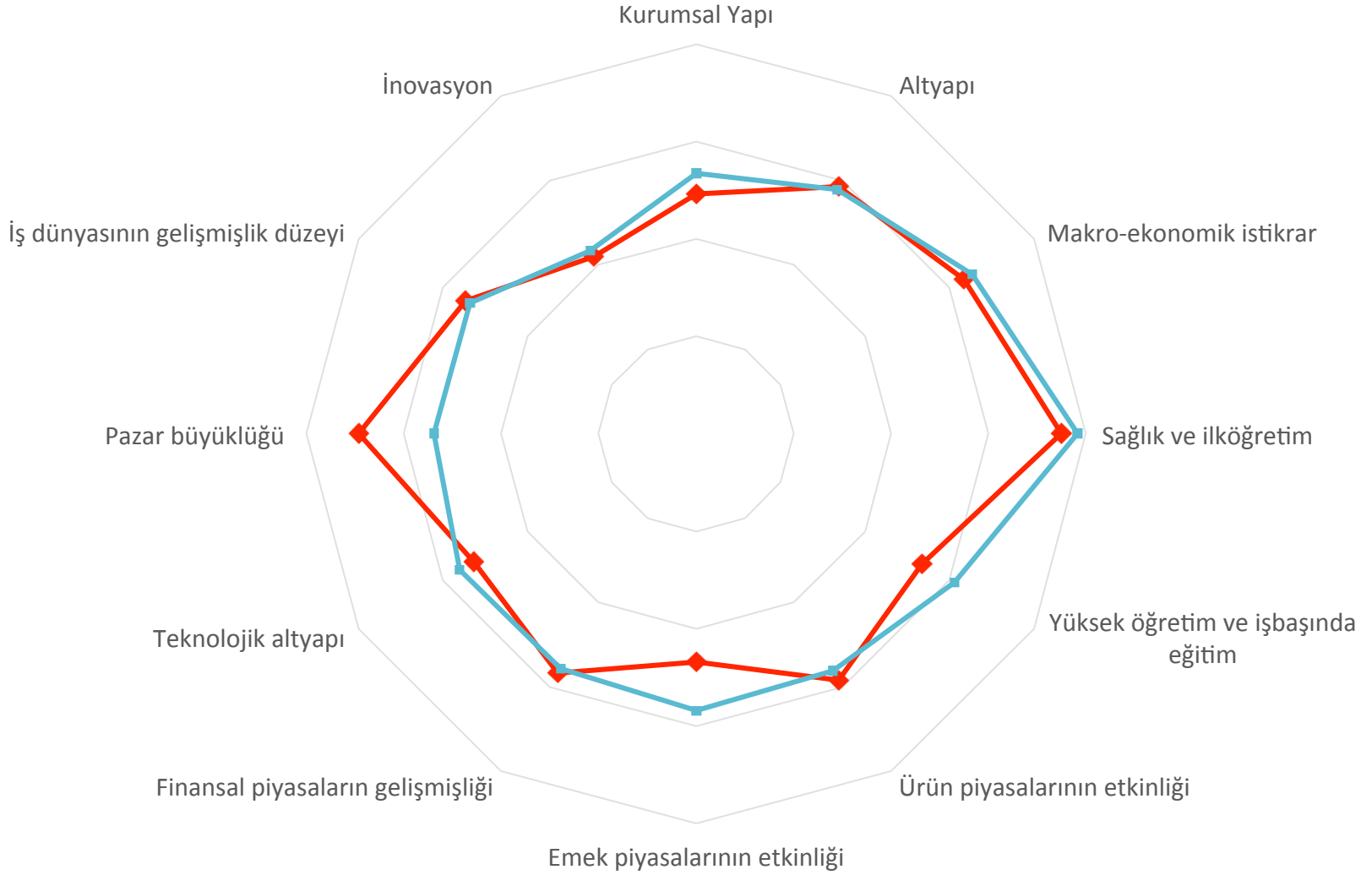
—◆— Türkiye 2012 —◆— Türkiye 2011 —■— Tüm Ülkeler 2012 —■— Tüm Ülkeler 2011

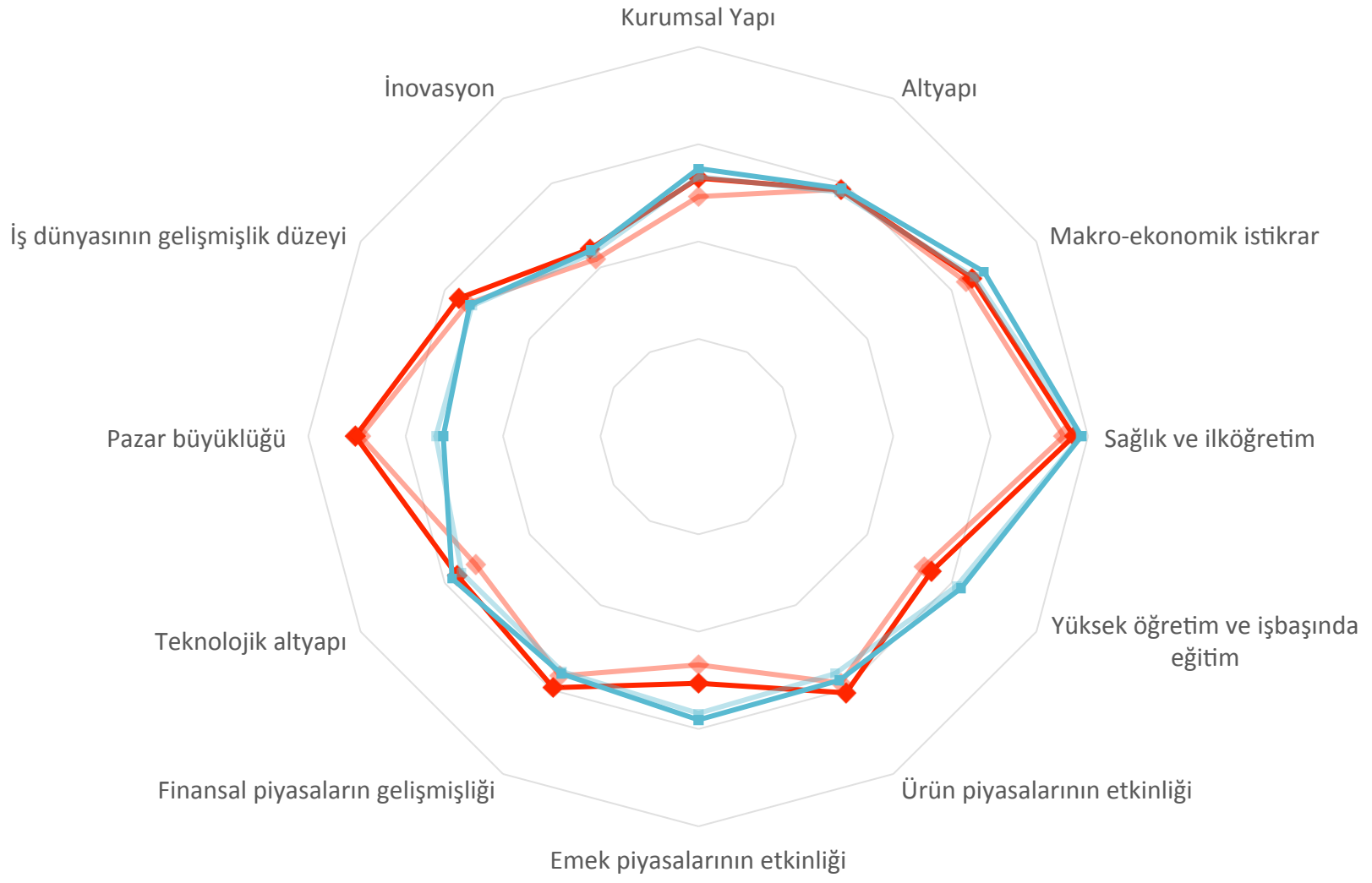
—●— Türkiye 2012 —■— Tüm Ülkeler 2012

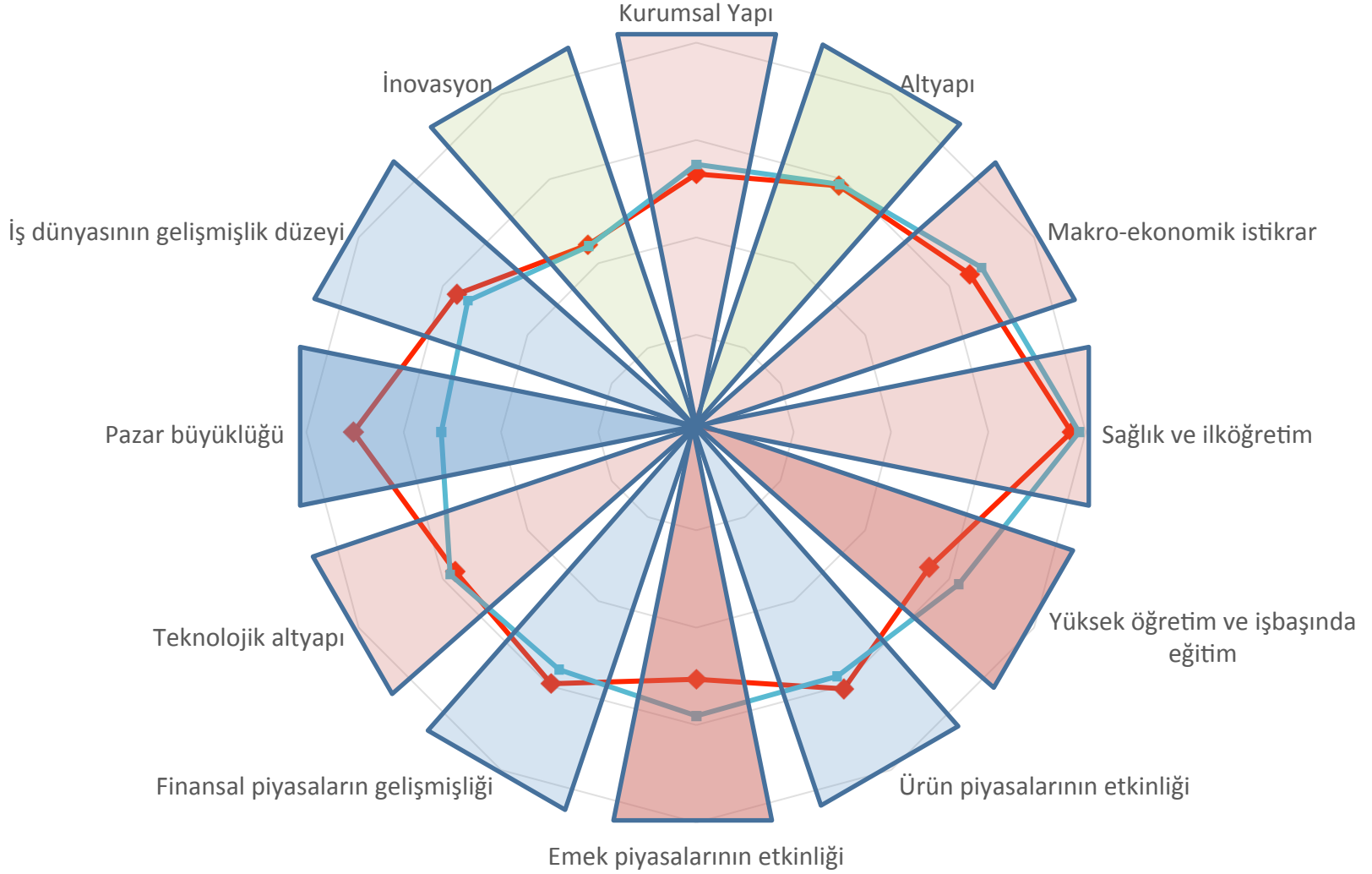
—◆— Türkiye 2011 —■— Grup Ülkeleri 2011

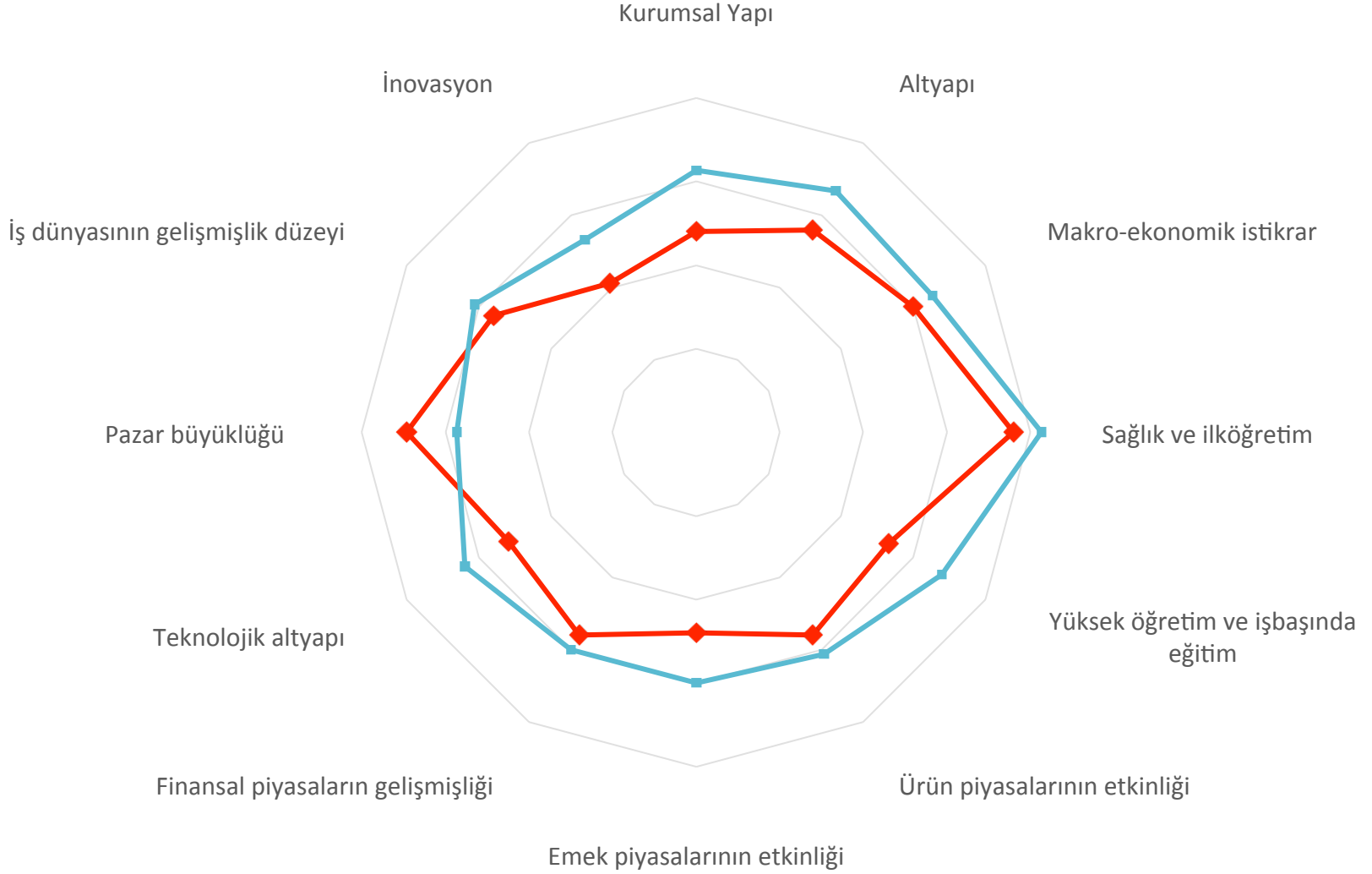
◆ Türkiye 2012 ◆ Türkiye 2011 ■ Grup Ülkeleri 2012 ■ Grup Ülkeleri 2011

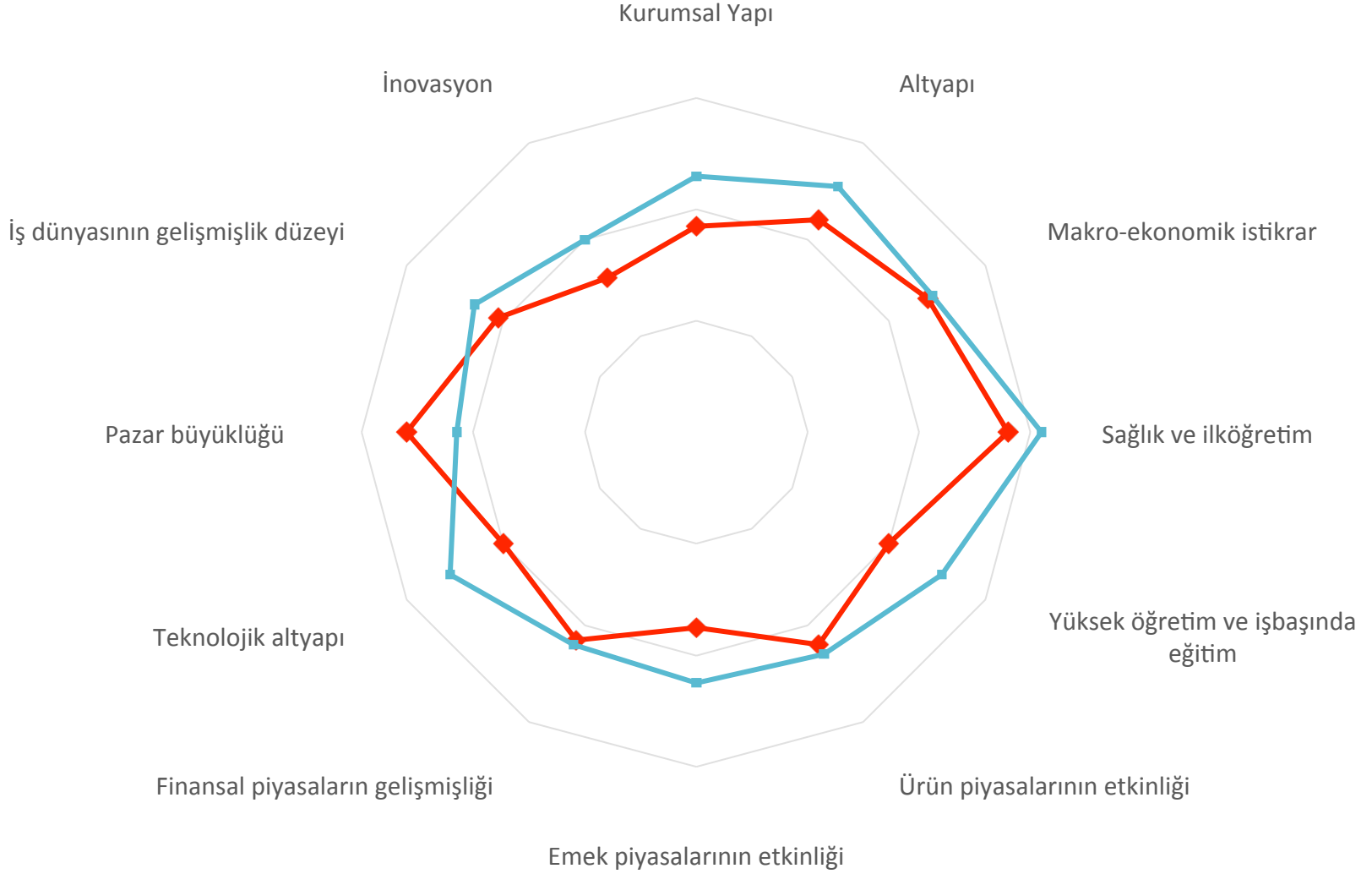
—●— Türkiye 2012 —■— Grup Ülkeleri 2012

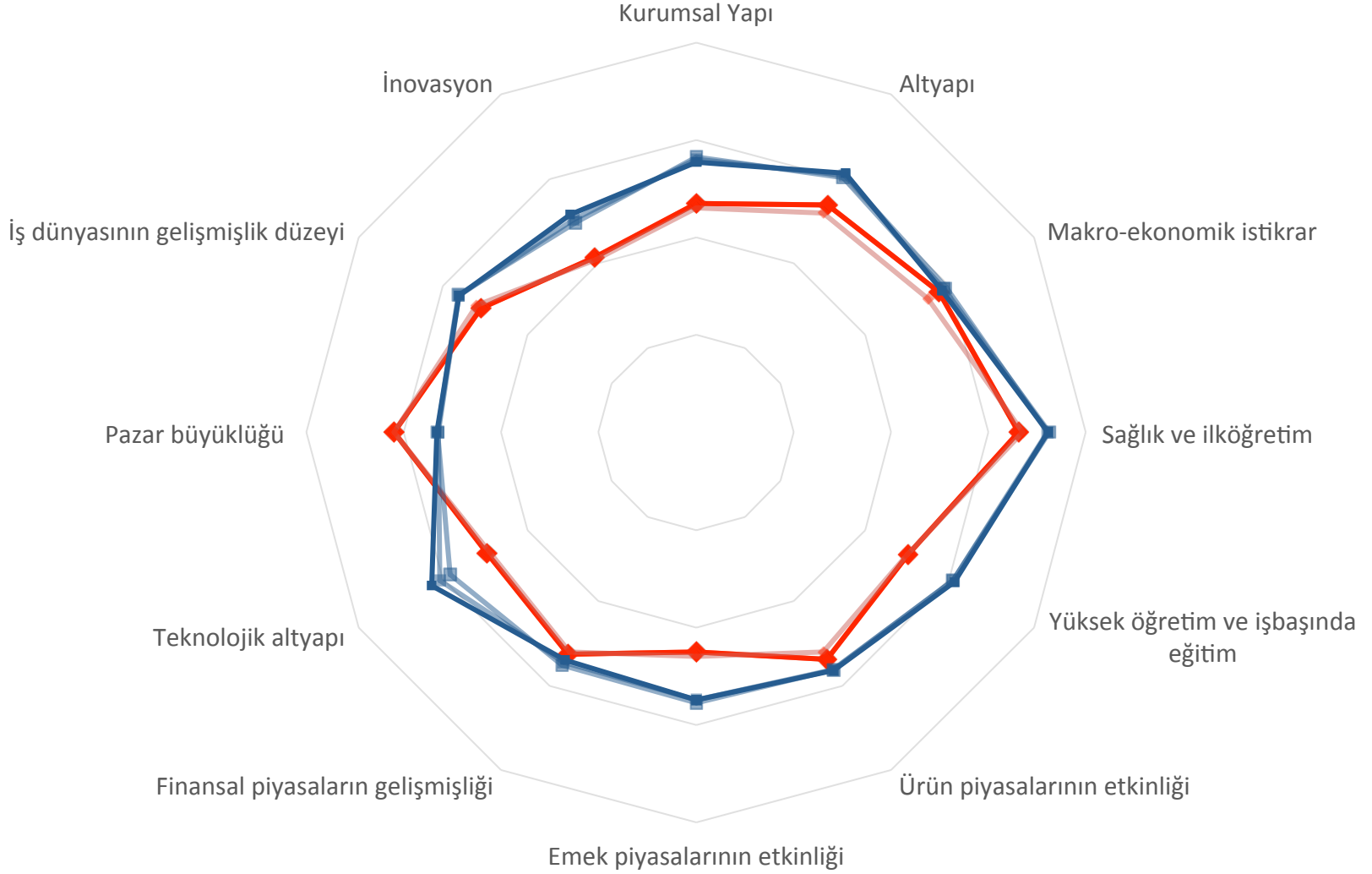
—◆— Türkiye 2010 —■— AB 2010

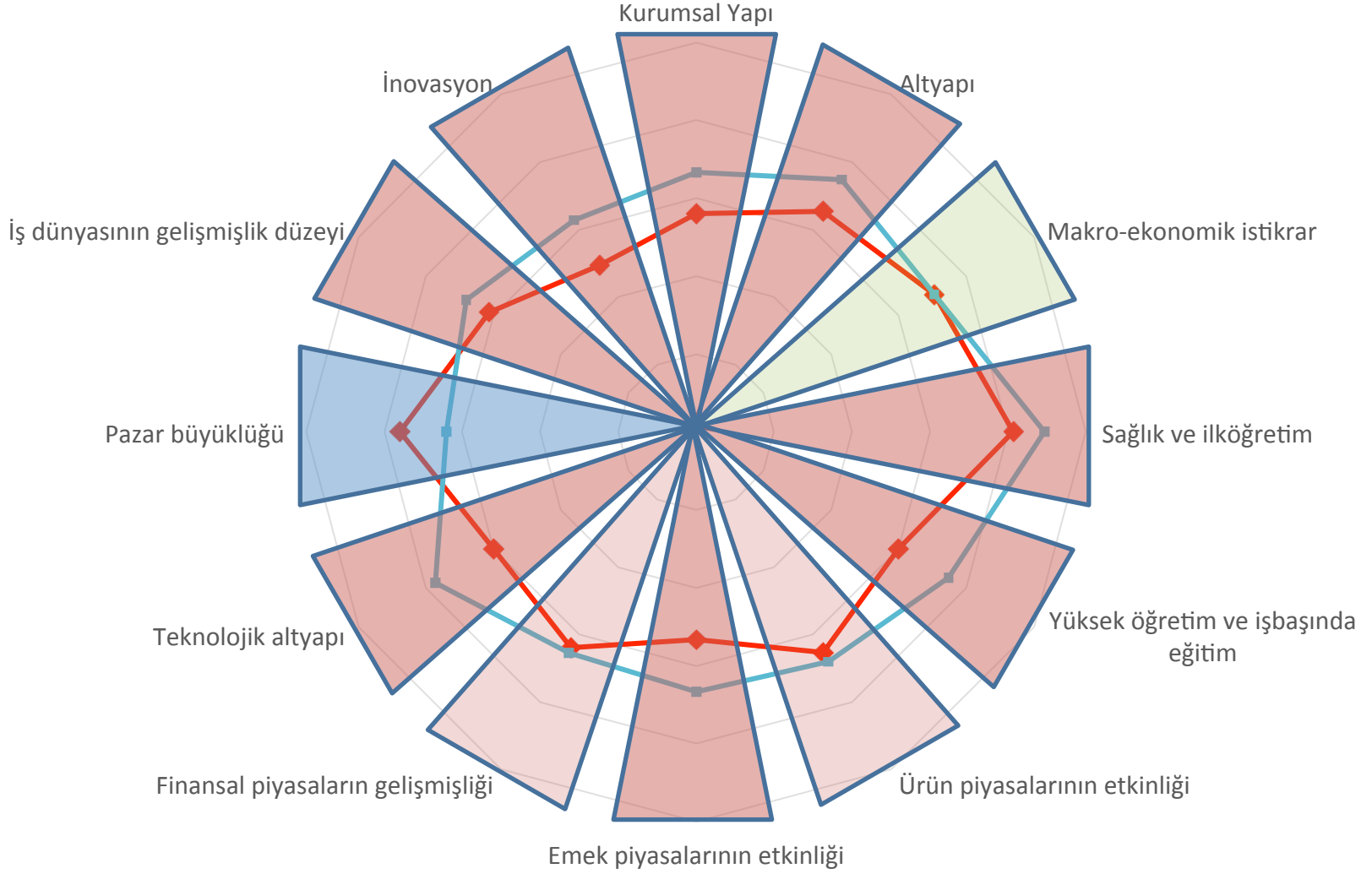
—◆— Türkiye 2011 —■— AB 2011

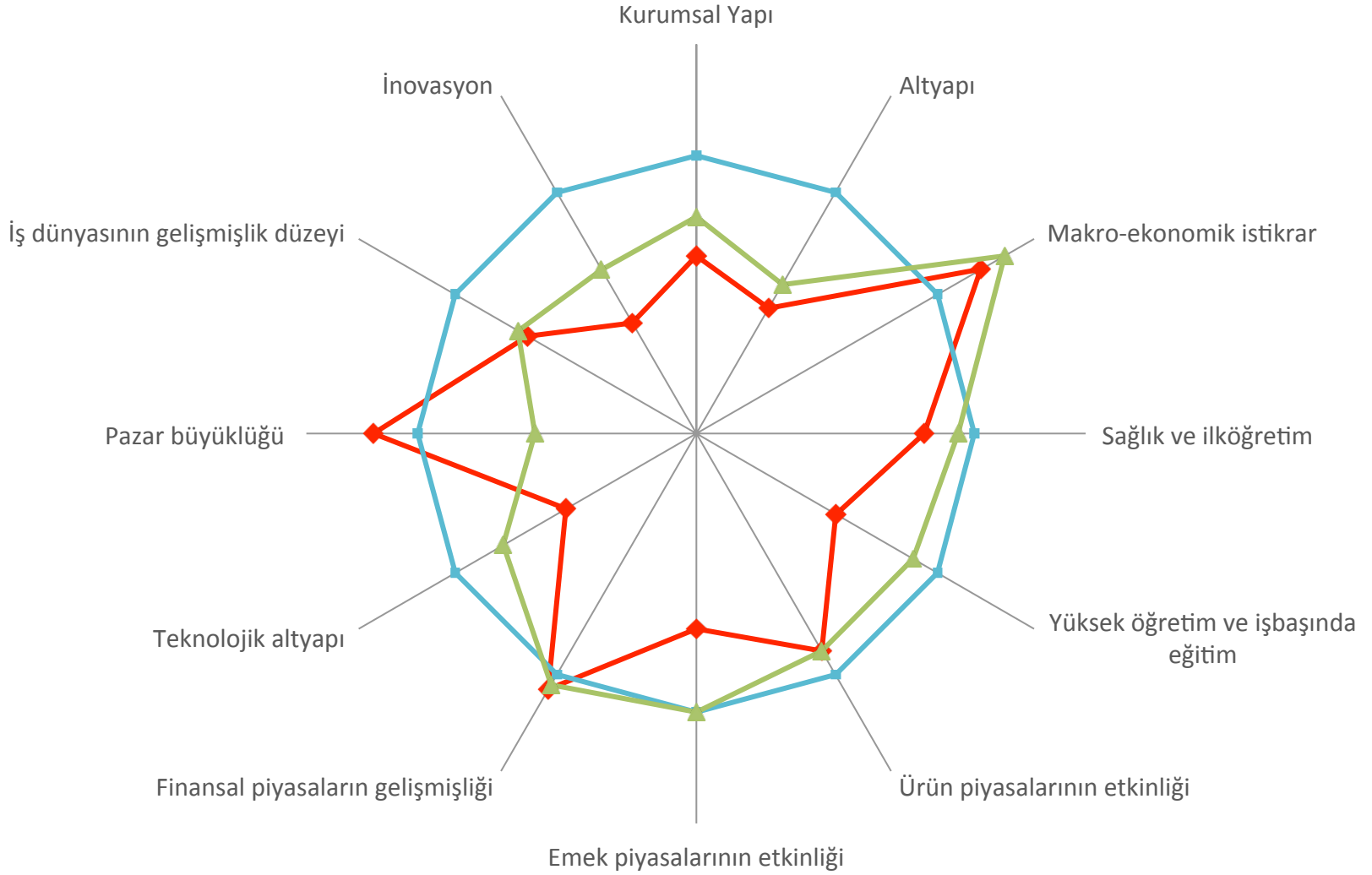
—●— Türkiye 2012 —●— Türkiye 2011 —●— Türkiye 2010 —■— AB 2012 —■— AB 2011 —■— AB 2010

—●— Türkiye 2012 —■— AB 2012

—◆— Türkiye 2012 —■— AB12 2012 —▲— AB+15 2012

BREZİLYA
48. (+5)

RUSYA
67. (-1)

HİNDİSTAN
59. (-3)

ÇİN
29. (-3)

BRIC ülkeleri ile karşılaştırma

TEMEL GEREKLİLİKLER	
Kurumsal Yapı	
A. Kamu kurumları	
B. Özel Sektör Kuruluşları	
Altyapı	
A. Genel altyapı	
B. Detaylı altyapı	
Makroekonomik istikrar	
Sağlık ve ilköğretim	
A. Sağlık	
B. İlköğretim	

İNOVASYON	
İş dünyasının gelişmişlik düzeyi	
İnovasyon	

VERİMLİLİK ARTTIRICILAR	
Yüksek öğretim ve işbaşında eğitim	
A. Eğitime dair niceliksel performans	
B. Eğitime dair niteliksel performans	
C. İşbaşında eğitim	
Ürün piyasalarının etkinliği	
A. Rekabet	
B. Talep koşullarının niteliği	
Emek piyasalarının etkinliği	
A. Esneklik	
B. İşgücünün kapasitesinin etkin biçimde kullanımı	
Finansal piyasaların gelişmişliği	
A. Etkinlik	
B. Güven	
Teknolojik altyapı	
A. Teknolojiyi benimseyebilme	
B. Bilişim teknolojilerinin kullanımı	
Pazar büyüklüğü	
A. İç Pazarın büyüklüğü	
B. Dış Pazarın büyüklüğü	

BRIC ülkeleri ile karşılaştırma

Türkiye		Brezilya	Rusya	Hindistan	Çin
↗	Kurumlar	↗	↔	↔	↘
↔	Altyapı	↔	↔	↔	↔
↗	Makroekonomik istikrar	↗	↗	↔	↔
↗	Sağlık ve ilköğretim	↔	↔	↔	↔
↗	Yüksek öğretim ve işbaşında eğitim	↔	↔	↔	↔
↗	Ürün piyasalarının etkinliği	↗	↔	↔	↔
↗	Emek piyasalarının etkinliği	↗	↘	↔	↔
↗	Finansal piyasaların gelişmişliği	↔	↔	↔	↔
↗	Teknolojik altyapı	↗	↗	↔	↔
↗	Pazar büyüklüğü	↔	↔	↔	↔
↗	İş dünyasının gelişmişlik düzeyi	↔	↔	↔	↔
↗	İnovasyon	↘	↔	↔	↔

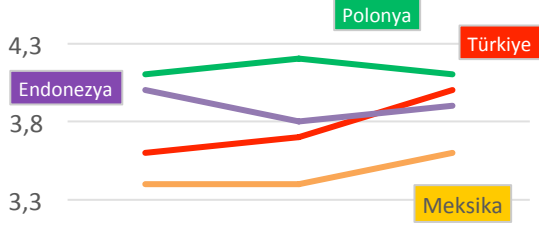
Endonezya

Polonya

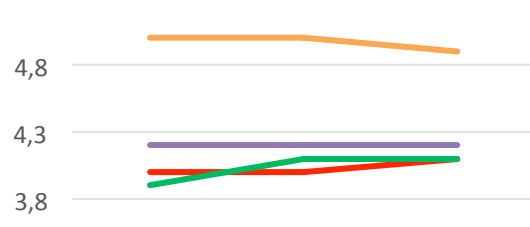

Meksika

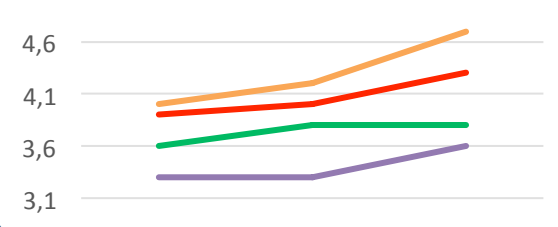
Kurumsal Yapı

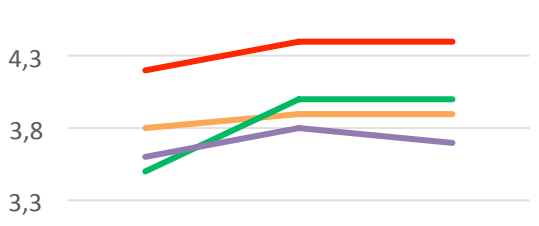
Yüksek öğretim ve işbaşında eğitim

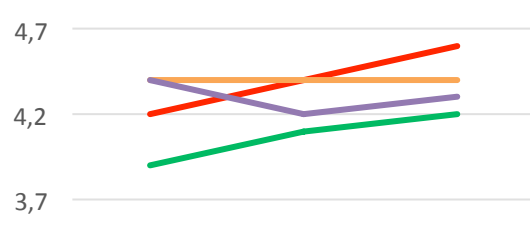
Teknolojik altyapı

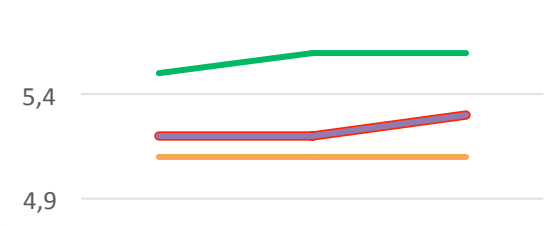
Altyapı

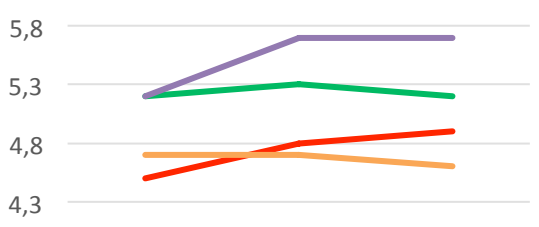
Ürün piyasalarının etkinliği

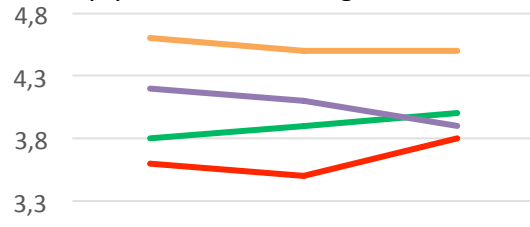
Pazar büyüklüğü

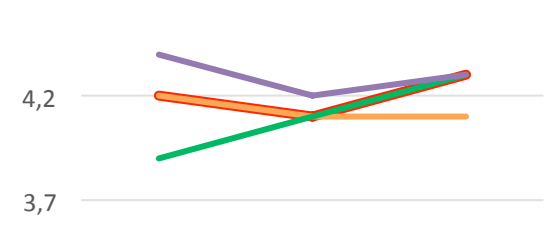
Makroekonomik İstikrar

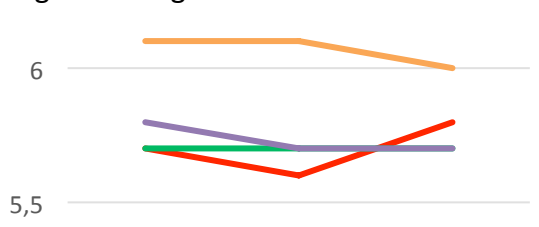
Emek piyasalarının etkinliği

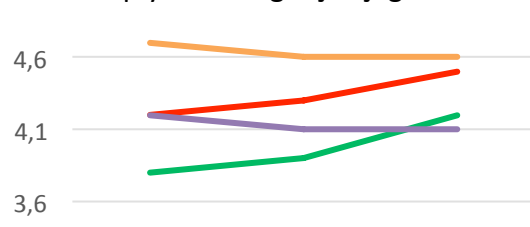
İş dünyasının gelişmişlik düzeyi

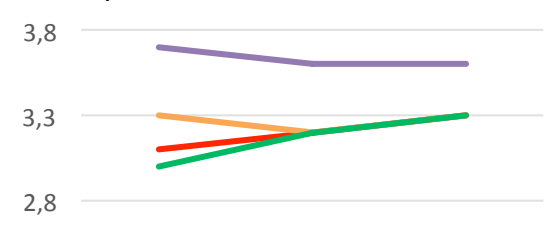
Sağlık ve İlköğretim

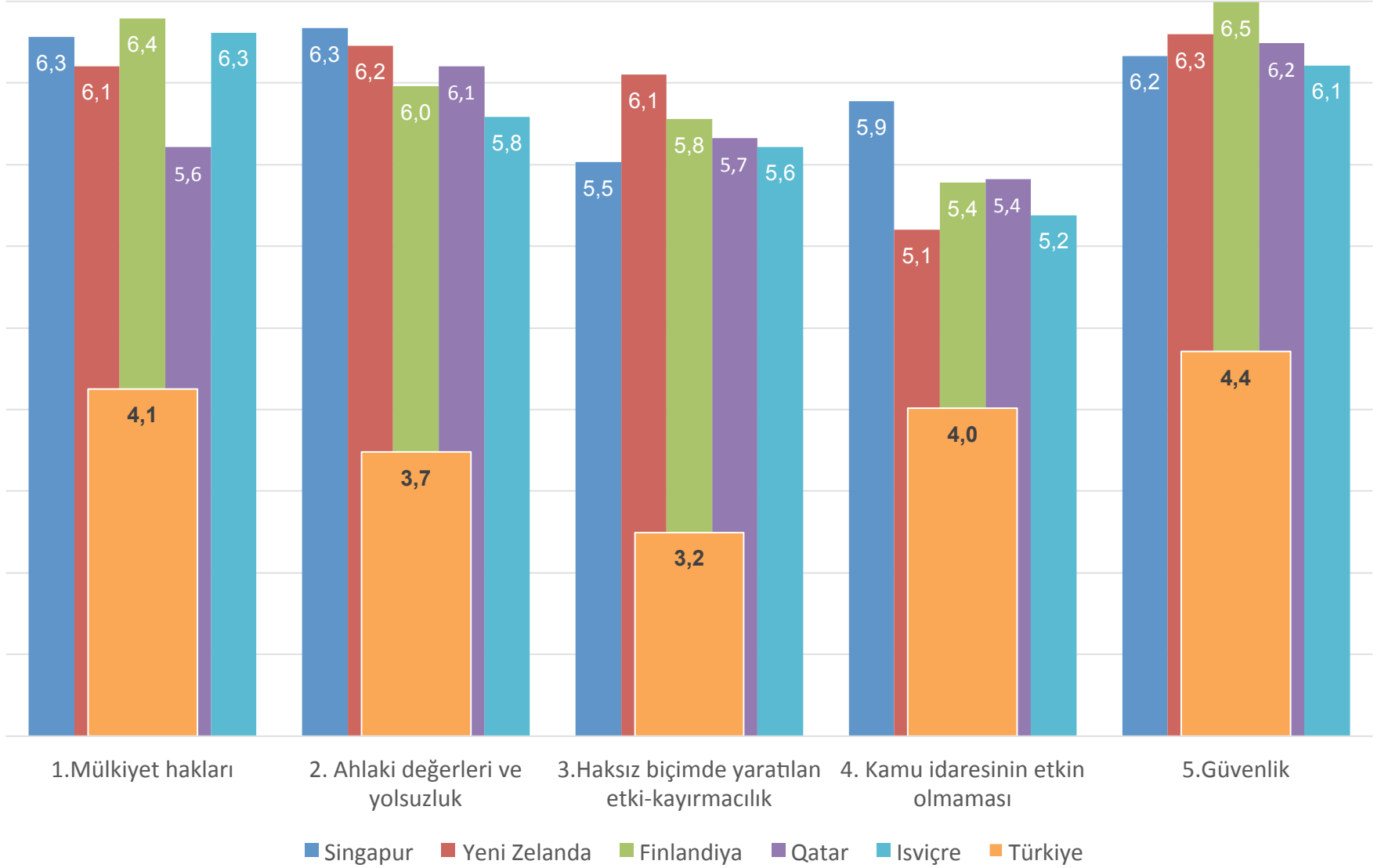
Finansal piyasaların gelişmişliği

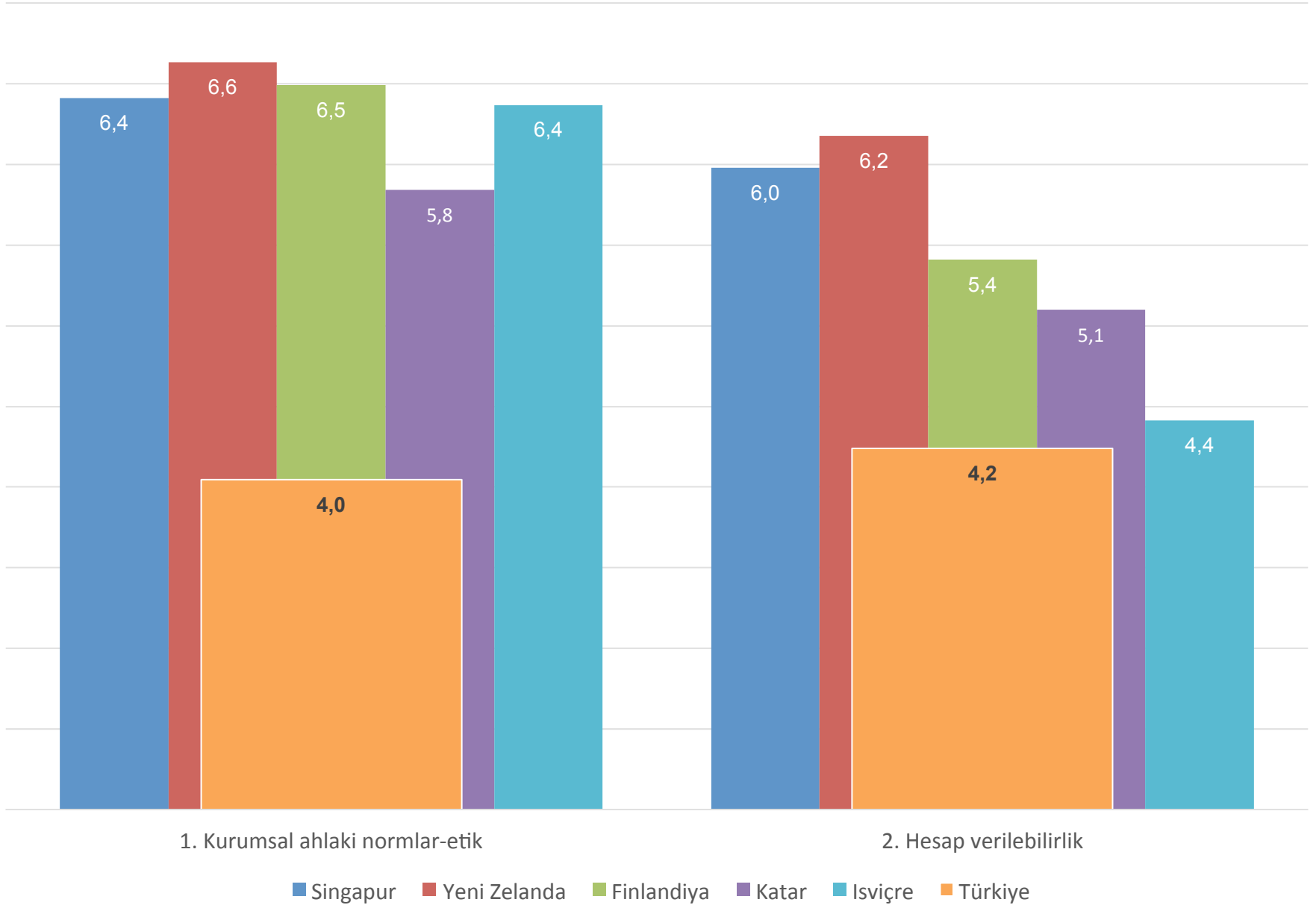
İnovasyon

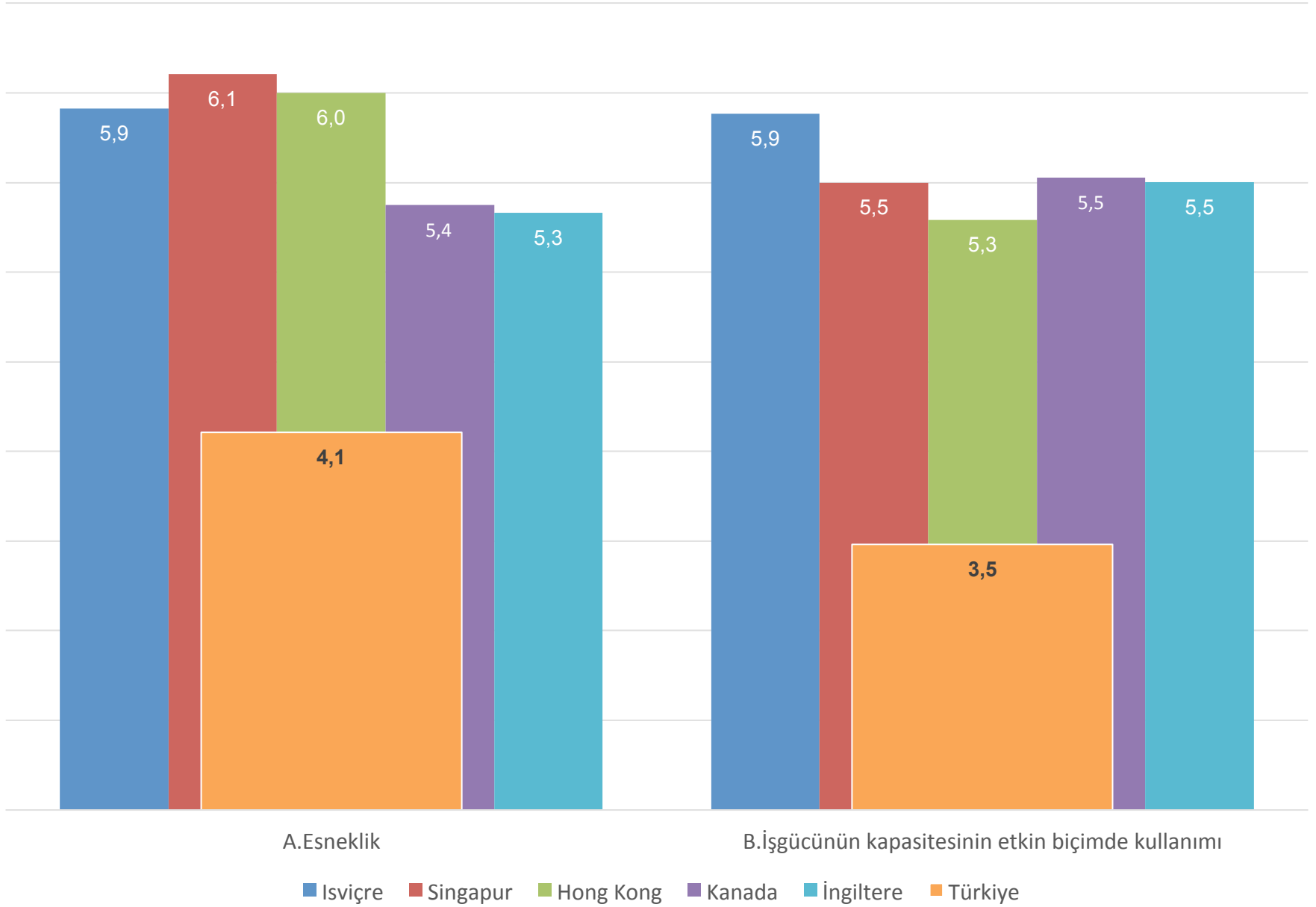
Kamu Kurumları

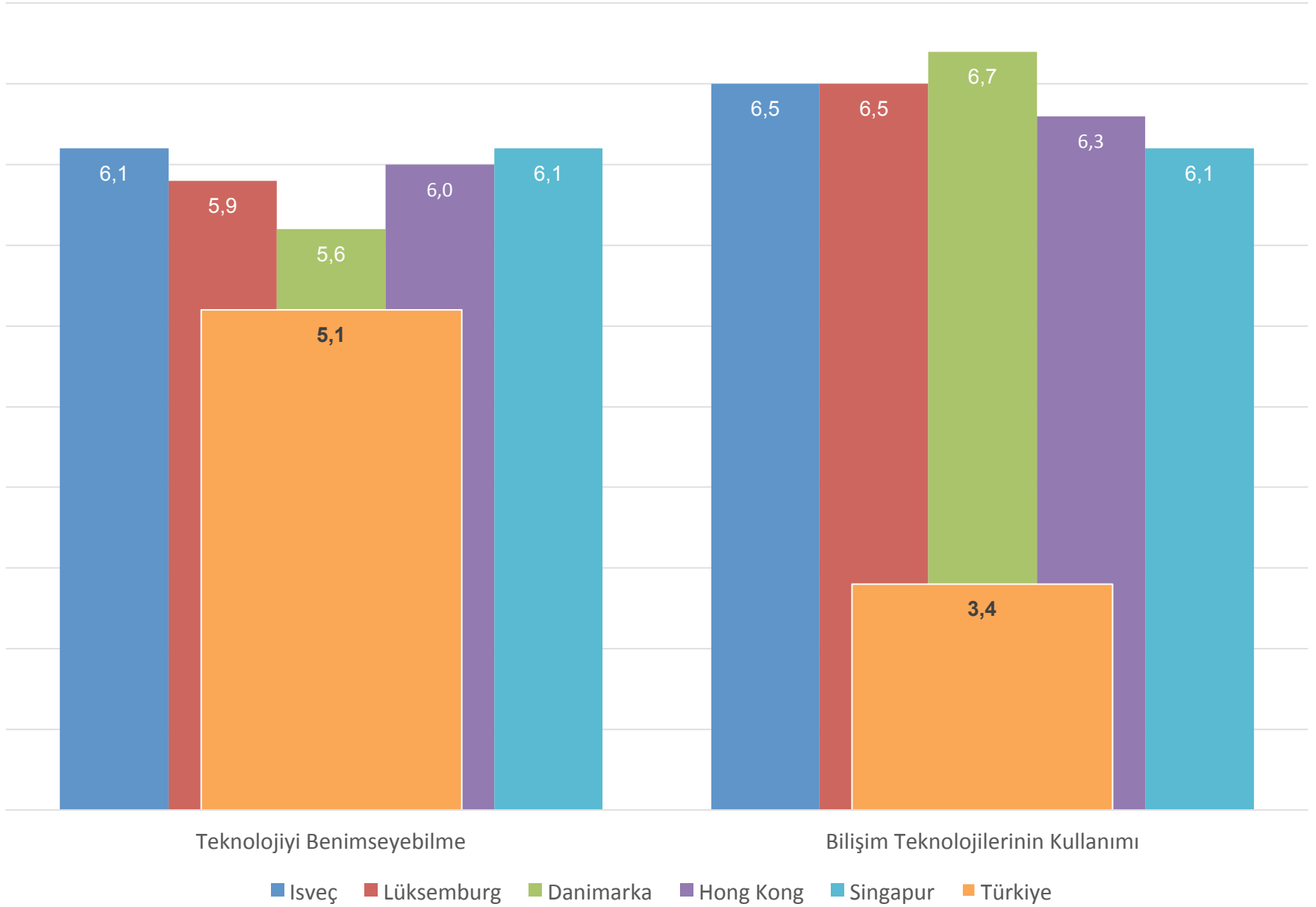
Özel Sektör Kuruluşları

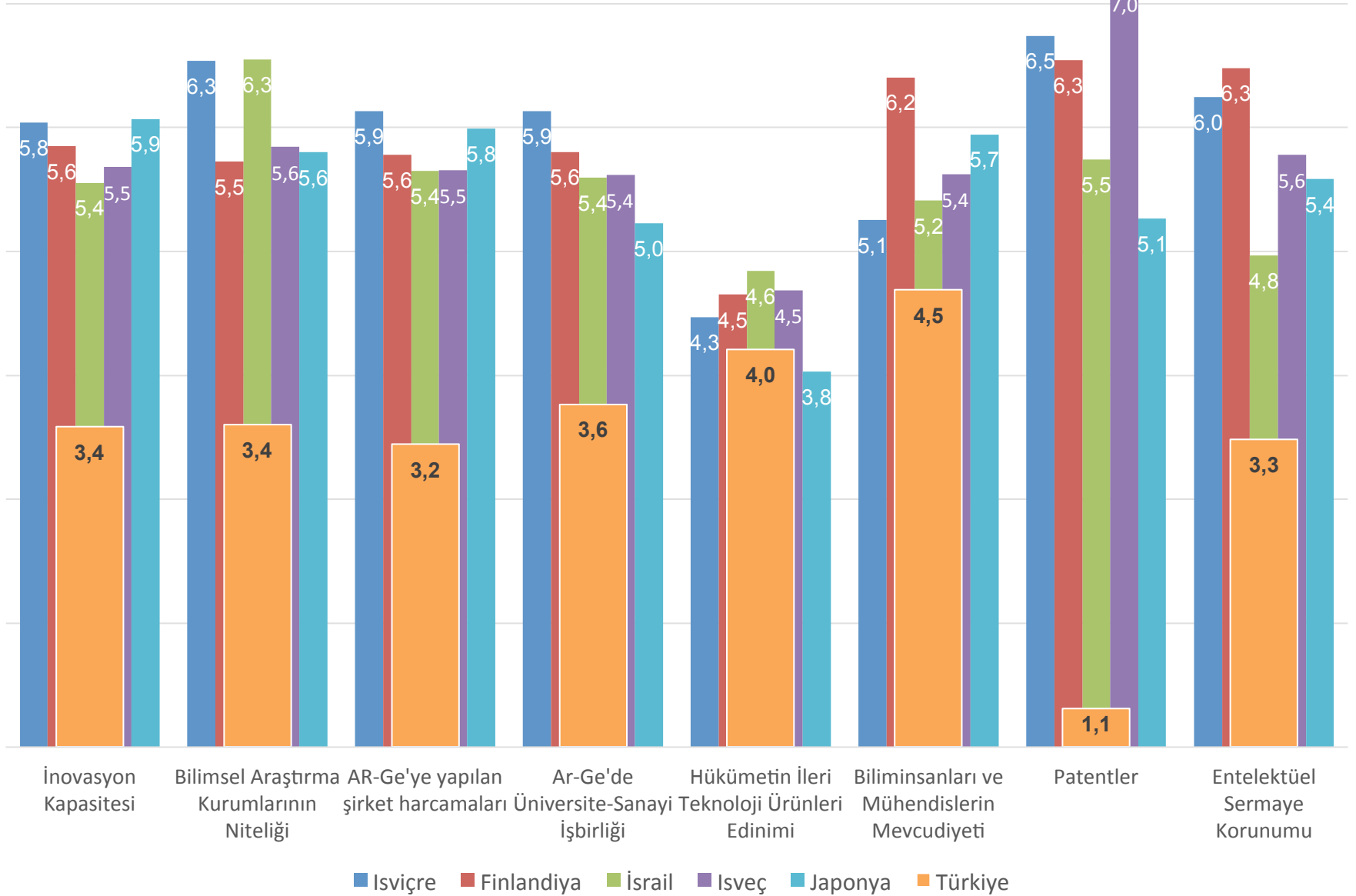
Emek Piyasalarının Etkinliği

Teknolojik Altyapı

İnovasyon

Sonuçlar

- WEF Raporu ayrıntılı olarak incelendiğinde Türkiye ekonomisinin, KRE endeksinin hazırlanmasında gözönünde bulundurulmuş birçok faktörde gelişme gösterdiği görülmektedir.
- Ülkenin **makroekonomik istikrarı artmış**,
- **finans** sektörünün **güvenilirliği yükselmiş**,
- iş dünyasının **finansmana erişimi kolaylaşmıştır**.
- Kurumsal çerçevede iyileşme ve **iç piyasada daha güçlü rekabet** kaydedilmiştir.
- **Hareketli iş dünyası**, iç piyasadaki rekabetten önemli **kazançlar** elde etmiştir.
- Başta hava taşımacılığındaki gelişmeler olmak üzere **alt yapısında da önemli mesafe kat etmiş** olmak ile birlikte liman ve elektrik arzında daha fazla iyileştirmeye ihtiyaç duymaktadır

Sonuçlar

- **WEF (2012)** için yapıldığında, Türkiye'nin 2012-2013 döneminde, **144 Ülke içinde** KRE'yi oluşturan **12 bileşenden salt Emek Piyasasının Etkinliği ve inovasyon alanında** ortalamanın altında kaldığı, öte yandan, kendisinin içinde bulunduğu **2. Grup ile 3. Grup arasındaki geçiş ülkeleri açısından** değerlendirildiğinde de "**Emek Piyasalarının Etkinliği**"nin yanısıra "**Yüksek Öğretim ve İşbaşında Eğitim**" alanında ortalamanın altında kaldığı gözlenmektedir.
- Ortalamanın altında kalmış olmasına karşın "**Emek Piyasalarının Etkinliği**" konusunda bile, geçen döneme göre oldukça önemli ilerlemeler kaydedildiğinin de vurgulanması gereklidir

Emek Piyasası ve Eğitim Politikaları

- WEF 2012 değerlendirmesi ile uyumlu bir şekilde, **ISO (2012) Ekonomik Durum Tespit Raporunda** da işsizlik %18,1 ile T¼rkiye'nin en ¼nemli sorunu olarak ortaya konmuştur.
- İstihdam imkanları arttırılmalı, iřg¼c¼ piyasaları etkinleştirilmelidir
- İstihdamı arttırmak için istikrarlı b¼y¼me ortamını sağlayacak politikaların yanı sıra iřg¼c¼n¼n niteliğini, **iřg¼c¼ piyasasının esnekliğini** ve **iřg¼c¼ne katılımı** ve ¼zellikle **kadın iřg¼c¼** potansiyelinden yararlanmayı arttıracak politikalara ağırlık verilmelidir.

Emek Piyasası ve Eğitim Politikaları

- Bu bulgular **Avrupa'nın 2020 Rekabet Raporu** (Bilbao-Osorio vd., 2012)'nda da belirtilmiştir
-
- AB-Brüksel İlerleme Raporu (Ateş vd., 2012)'na göre işçilerin istihdam pazarına erişiminde ilerlemenin mevcut olmadığının altı çizilmiştir.
- **İstihdamı artırmak, Orta Vadeli Programın temel öncelikleri arasındadır.**

Yüksek Eğitim ve İşbaşında Eğitim

- ISO (2012) anket değerlendirmelerinde de WEF (2012) raporu ile paralel bir şekilde , Türkiye'nin ikinci önemli sorunu olarak %12,4'lük payla “eğitim” görülmektedir.
- Türkiye'de, üniversitelerin hepsinin uluslararası kalite standartlarına uygun eğitim vermeleri sağlanmalı; bu bağlamda tüm programlarda akreditasyon şart koşulmalıdır.

Yüksek Eğitim ve İşbaşında Eğitim

- iş başında eğitime ve hayat boyu öğrenme perspektifine önem verilmelidir.
- Eğitim sisteminin geliştirilmesi ve eğitimin işgücü talebine duyarlılığının artırılması TCKB (2012)'nin de öncelikleri arasındadır

Kurumsal Yapı

- **Fikri mülkiyet sisteminin etkinliğini** sağlanmalı ,
- **Sınaî mülkiyet haklarının** uygulanması konusunda çalışmalar yapılmalı, Fikir ve Sanat Eserleri Yasasının onaylanma çalışmaları hızlandırılmalıdır.
- **Ekonomide kayıt dışılığın azaltılması** gereklidir.
- **ISO (2012)** sonuçlarına göre, 2011 yılında da olduğu gibi (ISO, 2011) günümüz Türkiye'sinin rekabet açısından en öncelikli sorunlarının %15,6 lık bir pay ile “**kayıt dışı ekonomi, haksız rekabet ortamı**” olduğu ortaya çıkmıştır.
- Adalet hizmetlerinde, AB uygulamaları da dikkate alınarak, hukuki ve kurumsal düzenlemeler yapılmalıdır. **Yargı Reformu Stratejisi ve Eylem Planı** güncellenmelidir.
- **TCKB (2012)**, yukarıda belirtilen gereksinimler ile paralel olarak kurumsal ve yasal altyapının iyileştirilmesine önem verilmesi, merkezi yönetimin bürokratik engellerinin kaldırılması konularına önem vermiştir.

Parasal ve Finansal Politikalar

- Uluslararası çevrenin giderek zayıflama tehlikesine karşı önlem alınabilmesi için:
 - **Enflasyon hedefinin** tutturulması ve zaman içinde ticaret yapılan ortaklarla aradaki enflasyon farkının azaltılması,
 - **yabancı kaynak rezervlerinin** artırılması için daha steril müdahaleler yapılması uygun olacaktır.
 - Bunun yanısıra, **mevcut sıkı mali politikanın devam ettirilip** dünya ekonomisinin zayıflama sürecinde gerekli önlemleri alabilecek durumda kalabilmek de önem taşımaktadır.

Parasal ve Finansal Politikalar

- **ISO (2012)**, Türk sanayisinin en önemli sorunlarından birisi olan rekabet gücünün artırılması konusunda öncelikli sorunlar arasında **vergi oranlarının yüksekliğini** ortaya koymuştur.
- **AB-Brüksel İlerleme Raporu** (Ateş vd., 2012)
 - dolaylı ve doğrudan vergilendirme konularında ilerleme kaydedilmesi,
 - KDV sisteminde muafiyetler, özel uygulamalar ve indirimli oranların uygulanması konularında AB ile uyum sağlanması, gibi konulara dikkat çekmektedir.

Parasal ve Finansal Politikalar

- TCKB (2012)'nin temel öncelikleri arasında da yukarıda belirtilen politikalar ile uyumlu olarak
 - **ekonomik büyümeyi** potansiyel seviyesine çıkartmak,
 - **enflasyonla** mücadeleye devam etmek,
 - ekonominin rekabet gücünü destekleyecek ve kayıt dışılığı azaltacak basit ve öngörülebilir **vergi politikaları** oluşturmak,
 - **cari işlemler açığındaki düşüş** eğilimini sürdürmek,
 - **yurtiçi tasarrufları** artırmak ve böylece makroekonomik ve finansal istikrarı güçlendirmek
- konuları yer almaktadır

İnovasyon

- Rapora göre inovasyon yatırımları Türkiye'nin zayıf halkalarından biridir
- Türkiye'nin **AR-GE yatırımları GSMH'nin salt %0.6sına** karşılık gelmektedir
- Kırsal kesimde **internet erişimi** güçlendirilmeli ve bu kesime yönelik hizmetlerin geliştirilmesi ve yararlanıcılara ulaştırılmasında bilgi ve iletişim teknolojileri etkili bir şekilde kullanılmalıdır.

İnovasyon

- **Bilgi ve iletişim teknolojileri altyapısındaki bölgesel farklılıklar azaltılarak**, toplumun tüm kesimlerinin geniş bant teknolojileri başta olmak üzere bilgi ve iletişim teknolojilerine uygun maliyetlerle erişimi artırılmalıdır.
- AR-GE ve yenilikçiliğin geliştirilmesi, bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaştırılması, Sanayi ve hizmetlerde yüksek katma değerli üretim yapısına geçiş sağlanması **TCKB (2012)'nin de temel yapısal hedefleri** arasındadır.

Makroekonomik İstikrar

- Türkiye'nin WEF(2012) raporunda 16 basamak birden yükselmesinin arkasındaki temel faktörlerin ekonomideki performans, özellikle
 - GSYH büyümesi,
 - bütçe açığındaki gerileme ve
 - doğrudan yabancı yatırımlardaki artış olduğu anlaşılmaktadır.

Makroekonomik İstikrar

- Ancak ISO (2012) Ekonomik Durum Tespit Anketi çalışması, 2012 ilk yarısında ekonomideki yumuşak inişi vurgulamaktadır
- **ISO (2012) anketine göre** de; “**ithalata dayalı büyüme**” sorunu Türkiye’deki işletmelerde %12,2’lik payla üçüncü en önemli sorun olarak görülmektedir.
- İhracata Dönük Üretim Stratejisi, İhracat Pazarlarının Çeşitlendirilmesi Stratejisi çalışmaları tamamlanmalıdır.

Sağlık ve Temel Eğitim

- (ISO, 2012) anketine katılan işletmelerin Türkiye'nin en öncelikli sorunları arasında görmüş olduğu “**eğitim**” sorunu almış olduğu %12,4'lük payla ikinci sırada yer almaktadır. Bu durum da WEF'in Türkiye ile ilgili bulgularını doğrulamaktadır.
- Eğitimin tüm kademelerinde **okullaşma oranları artırılmalı**, donanım ve fiziki altyapı geliştirilecek, bilgi ve iletişim teknolojileri etkin bir şekilde kullanılmalıdır. **Kız çocukların eğitime katılımı** artırılmalıdır.
- Öte yandan; Türkiye'de özellikle son yıllarda sağlık hizmetlerinde önemli sorunlar yaşanmaktadır. Sağlık hizmetlerinde ve harcamalarında etkinliğin sağlanması amacıyla; **sağlık hizmetlerinin kalitesi ve etkinliği** artırılmalıdır.
- **IMD (2012)** raporunda; Türkiye'nin bir basamak yukarıya çıkmasına neden olan faktörlerden birinin toplam sağlık harcamalarındaki artış olduğu vurgulanmaktadır.
- **TCKB (2012)**'nin öncelikli hedefleri arasında sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesine ilişkin bir hedef olmadığı görülmekle birlikte eğitim sisteminin geliştirilmesi öncelikli hedefler arasındadır.

Teknolojik Altyapı

- Bilgi ve iletişim teknolojileri altyapısındaki **bölgesel farklılıklar azaltılmalı**, toplumun tüm kesimlerinin geniş bant teknolojileri başta olmak üzere bilgi ve iletişim teknolojilerine uygun maliyetlerle erişimi artırılmalıdır.
- **TCKB (2012)**'de bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaştırılması konusunun öncelikli hedefler arasında olması sevindiricidir.

Sonuç Olarak..

- Yukarıda belirtilen beklentilerin birçoğunun Hükümetin açıkladığı TCKB (2012) ile de uyumlu olması önemlidir

ANCAK

- programın bir an önce projelendirilerek strateji belgeleri ile somut temellere oturtulup uygulamaya geçirilmesi yönünde adımlar atılması Türkiye'nin global rekabetçilik açısından giderek daha üst sıralara çıkmasında çok önemli bir rol oynayacaktır.

Teşekkürler...